

МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Мандич Т.М.

студентка,

*Науковий керівник: **Карабута О.П.**
кандидат філологічних наук, доцент,
Херсонський державний університет*

МЕТАФОРИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ПОНЯТЬ БОКСУ

Телевізійні трансляції спортивних подій у сучасному медійному просторі – явище популярне. Глядач у режимі реального часу може стежити і за перебігом командних змагань, і за індивідуальними двобоями. Так, рейтинговим видом спорту є бокс (розглядатимемо і близькі, але менш поширені кикбоксинг і ММА), трансляції якого користуються високим попитом. Плеяда молодих боксерів представляє Україну на міжнародній професійній арені, тому кожний поєдинок не лишається поза ефіром і супроводжується низкою додаткових аналітичних чи шоу-програм і документальних фільмів.

Основну подію – боксерський поєдинок – телеканали висвітлюють за допомогою прямих трансляцій, залучаючи до роботи двох коментаторів: один – професійний журналіст або ведучий – українськомовний, а другий – як правило, запрошений гість, спортсмен чи аналітик – російськомовний. Між обома коментаторами зав'язується діалог щодо подій на ринзі, тому двобій насичується інформацією, оцінками та емоційними поясненнями.

Аналізуючи прямі ефіри змагань із різних видів спорту, виокремлюємо ті ознаки боксерських трансляцій, що впливають на мовне оформлення коментарів:

- короткі за тривалістю раунди, що не дозволяють висловлювати розгорнуту думку, а лише дають змогу описувати мікроподії на ринзі або подавати короткі відомості, що стосуються конкретного бою;
- непередбачуваність тривалості поєдинку, оскільки можливе дострокове закінчення змагань через нокаут або технічну поразку;
- зменшення обсягу роботи українськомовного коментатора через присутність ще одного російськомовного експерта.

На перший погляд, наведені фактори повинні негативно відбиватися на репортажі з точки зору мовного багатства коментаря, однак на практиці доводимо протилежне: гострота, непередбачуваність, емоційність боксу мотивують вживання журналістом образних висловлювань, тому такі трансляції сповнені метафорами. Слово *боксер* теж свого часу зазнало метафоризації, ставши назвою породи собак. Зоологи знайшли подібність у

характері дій спортсменів і поведінкою тварин, що змагалися в боях. Зазначають, що собаки атакували передніми лапами, наче людина [2, с. 135].

Отже, спорт проникає в різні галузі, свідчення чого фіксуємо в лексичних змінах, та й сам переосмислюється в категоріях інших сфер. Зіставлення коментатором боксерських понять із будь-якою неспортивною реалією має мовне вираження у формі метафори. Як наголошують науковці, «щоразу, інтерпретуючи, сприймаючи метафору, адресат звертається до певного перетину поняттєвих сфер, з якими пов'язані усталені асоціації» [1, с. 108].

Під час аналізу коментарів боксерських поєдинків зафіксовано низку традиційних для спортивного медійного дискурсу метафоричних моделей, а також встановлені особливості боксу з-поміж інших видів спорту у вигляді пасивності деяких сфер-джерел, зміст яких трансформується і утворює нове образне лексичне значення.

Традиційно характеризуємо метафори за антропоморфним, артефактним, соціоморфним і природоморфним типами. Для антропоморфного типу найпродуктивнішою є метафорична макромодель **бокс – людина**, оскільки людина виступає головним суб'єктом змагань, а її професійні дії подібні до дій повсякденного життя. Ця макромодель – стрижнева в коментуванні не лише боксу, а й усіх інших трансльованих видів спорту. Викоремлюємо фрейм **дія людини**, у якому діяльність боксерів на ринзі переоцінена й подана у формі повсякденних дій, що містять певну характеристику. Напр.: *Багато викидає, але практично все влітає в захист українця (Інтер); Здавалося, що **поплив** уже російський боксер, але ні (Інтер); Просто **засипав** ударами Олександр Усик Андрія Князева (Інтер); Так, добряче **накидав** Олександр (Інтер); Йому вдається **гасити** наступальні пориви Олександра Усика (Інтер); Так **завантажив** Олександр Усик свого суперника (Інтер); Ось цей удар через руку, який не пройшов, який **прочитав** і добре бачив Володимир Кличко (2+2); **Провалюється** Тайсон Ф'юрі (2+2); **Пірнає** під джеб Тайсон Ф'юрі (2+2); **Впіймав** його Олександр і, видно, важко було встояти на ногах (Інтер).*

В артефактній моделі **бокс – транспорт** містяться метафори, що ототожнюють боксерів або поведінку спортсменів із засобами пересування, їхньою будовою та характерними для них процесами. Напр.: *Салідо зупинився на мить, але одразу **ввімкнув** другу передачу й пішов вперед (2+2); Ломаченко лише розігрівається, **розігріває** двигун (Інтер); Останній раунд Бельтрон проводив як **на велосипеді** (Інтер); **Бензину** у Догана вдосталь (UA:Перший).*

Обов'язковою для спортивних змагань, мета яких полягає в боротьбі за перемогу, визначенні фаворита та аутсайдера, є соціоморфна модель **бокс – війна**, де подаються назви зброї, різновидів протистоянь, дій і маневрів. Напр.: *Я думаю, що **гармати** Олександра Усика добре спрацюють (Інтер); Останню перемогу здобув проти Ніколаса Джагішвілі, потужного хлопця, неймовірного такого **танка**, який постійно йшов вперед і жодного кроку не відступав (Хспорт); Поки що **розвідка** від Усика і перевірка, на що здатний Вентер (Інтер); Він справжній **воїн** – цей Брюер (Інтер); Так можна*

потрапити в **полон** (2+2); *А тут пішло бомбардування з дистанції, яка так потрібна, як ми казали, для Барбози (Інтер).*

Агресивний і жорстокий характер боксу інколи асоціюється з діями, що в повсякденному житті виходять за межі закону. Через це виникає мікромодель **бокс – кримінал**. Напр.: *Ну й, вочевидь, стає завдання перед ним не відпускати Усика, весь час його переслідувати... (Інтер); Ломаченко починає тероризувати суперника (2+2).*

Відзначимо, що донедавна метафори на позначення понять мистецтва були зовсім відсутніми, оскільки певною мірою жорстокий характер поєдинків не асоціюється з естетикою. Однак останні трансляції засвідчують, що різні прояви творчості можуть перекодувати боксерські поняття, підтвердження чого фіксуємо в мікромоделі **бокс – мистецтво**. Напр.: *Рефері робить зауваження, щоб не танцювали спортсмени, не розкручували суперників (Хспорт);*

Подеколи дії боксерів нагадують коментаторам інші спортивні змагання. Такі паралелі мотивують появу мікромоделі **бокс – різні види спорту**. Напр.: *Кілька разів переграв він Тайсона Ф'юрі у такому боксерському фехтуванні (2+2); Головний шахіст у кутку Ломаченка – це Ломаченко-старший (2+2); Хет-трик, футбольною мовою, зробив Ломаченко тим, що третій суперник відмовляється виходити в ринг (Інтер).*

Уживання метафор із моделі **бокс – освіта** пояснюється тим, що в боксі важлива не лише фізична форма спортсмена, але й підготовка з точки зору тактики, психології, прилаштування до стилю опонента. Тож інтелект відіграє важливу роль у подоланні суперника та може полегшити силову роботу. Напр.: *Мені здається, відверто вивчав свого суперника Усик у першому раунді (Інтер); Хороший іспит для олімпійського чемпіона (Інтер); Як би не завершився цей бій, це школа (2+2).*

Ураховуючи те, що вболівальниками боксу та його безпосередніми учасниками є переважно чоловіки, коментатор вдається до порівнянь цього виду спорту з чоловічими заняттями в моделі **бокс – хобі**. Напр.: *Розпочав полювання, здається, Усик на Родрігеса (Інтер); Салідо намагається на гачок насадити Ломаченка (2+2).*

Характерною особливістю спортивного медійного дискурсу стала пасивізація природоморфного метафоричного типу. Хоча деякі динамічні природні явища все-таки асоціюються в коментаторів із епізодом напруженого протистояння. Фіксуємо непродуктивну мікромодель **бокс – погодні умови**, де фізична потужність учасника поєдинку чи його ефективні дії порівнюються зі стихією: *Настільки несамовитим смерчем пройтися по своїм суперникам – такого ніхто не сподівався (2+2); Серед цієї грози ударів важко нарахувати результативні, націлені влучання (UA:Перший).*

Мікромодель **бокс – фауна** репрезентована не конкретними зоологічними номенами, а лише назвами анатомічних складових представників тваринного світу, зокрема й у формі порівняння. Напр.: *У панцир залазить Марріага (Інтер); Примушує закритись, ніби мушля, свого суперника Василь Ломаченко (Інтер).*

Отже, боксерські коментарі у спортивному медійному дискурсі сповнені метафоричних слововживань. Особливості жанрової організації телевізійної трансляції двобоїв не мають негативного впливу на якість образних висловлювань. У боксі переважають ті метафоричні моделі, що традиційно використовуються для вербалізації понять, характерних для більшості видів спорту. Лексика спортивного коментаря, зокрема вживана в боксерських ефірах, потребує постійного аналізу, оскільки вона є показником специфіки мисленнєво-мовленнєвих процесів.

Список використаних джерел:

1. Андрейченко О. І. Вибори вчора, сьогодні, завжди... (метафора на позначення поняття «вибори» у мові сучасних ЗМІ) / О. І. Андрейченко // Культура слова. – № 72. – 2010. – С. 107-112.
2. Ковальчук М. Н. Функционирование спортивной метафоры в современной русской коммуникации / М. Н. Ковальчук // Филологические этюды: сб. науч. ст. молодых ученых. – Саратов, 2013. – Вып. 16: в 2 кн. Кн. 2. – С. 134-138.